

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

André Paulsson

Straffrabatt för unga lagöverträdare

En kritisk diskursanalys av rättsläget

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: VT 2022

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	4
1.1	BAKGRUND.....	4
1.2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
1.3	AVGRÄNSNINGAR.....	4
1.4	TEORI OCH METOD	5
1.5	MATERIAL	6
1.6	FORSKNINGSLÄGE	6
1.7	UPPSATSENS FORTSÄTTA DISPOSITION	7
2	GÄLLANDE RÄTT	8
2.1	BESTRAFFNINGSIDEOLOGIER.....	8
2.2	STRAFFVÄRDE OCH PÅFÖLJDSBESTÄMNING	9
2.3	SÄRBEHANDLING AV UNGA LAGÖVERTRÄDARE	10
2.3.1	<i>Grund för särbehandling</i>	10
2.3.2	<i>Straffmätning och straffrabatt för unga lagöverträdare</i>	10
2.3.3	<i>Tillämpning av straffrabatt för unga lagöverträdare</i>	11
2.3.4	<i>Påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare</i>	12
3	RÄTTSHISTORISK UTVECKLING AV SÄRBEHANDLINGEN AV UNGA LAGÖVERTRÄDARE	13
3.1	1734 ÅRS MISSGÄRNINGSBALK.....	13
3.2	1962 ÅRS BROTTSBALK	13
3.3	PROPOSITION 1978/79:212 OM ÄNDRING I BROTTSBALKEN, M.M.	14
3.4	PROP. 1987/88:120 OM ÄNDRING I BROTTSBALKEN M.M. (STRAFFMÄTNING OCH PÅFÖLJDSVAL M. M.).....	14
3.5	SOU 2012:34 NYA PÅFÖLJDER	15
3.6	SOU 2018:85 SLOPAD STRAFFRABATT FÖR UNGA MYNDIGA	16
3.7	PROPOSITION 2021/22:17 OM SLOPAD STRAFFRABATT FÖR UNGA MYNDIGA VID ALLVARLIG BROTTSLIGHET	16
4	STRAFFRÄTTSPOLITIK	18
5	UNGDOMSBROTTSLIGHETENS UTVECKLING	20
6	ANALYS OCH SLUTSATSER	22
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	24
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	26

Summary

Young offenders have been treated different from other offenders within the Swedish criminal law system since decades ago. This is because of young offender's maturity, sensitivity against sanctions and tolerance from society. The difference in treatment is most noticeable for individuals under the age of 15 but can as well be seen up to the age of 20.

The special treatment of young offenders has been under political discussion over the last couple of years. In 2021 the Swedish parliament decided to abolish penalty discount for all adult offenders committing severe crimes. The parliament also decided to urge the government to suggest a complete removing of the penalty discount no matter the type of crime that has been committed for all adult offenders. The government has this far also appointed several investigations about juvenile delinquency with the aim to reduce crime.

The Swedish criminal law system has gone from prioritizing prevention and rehabilitation to focusing on the severity of the crime and culpableness of the crime. After a shift in focus during the late 80s a bigger emphasis has been placed on making the punishment proportional to the crime instead of the age of the offender.

To highlight different discourses within the Swedish crime system, the shift in discourse over time, the reasoning behind prop. 2021/22:17 and how it can affect the future legal development I have decided to do a critical discourse analysis over the legal matter and prop. 2021/22:17.

The questions this essay aims to answer is:

(I) How does the criminal law regulation with respect to the penalty provision for young offender's work and how has it changed over time, and
(II) what discourse does prop 2021/22:17 take into an account and how may it affect the future development of the Swedish criminal law system.

The essay will touch on the topics of criminal law principles, sentencing and choice of sanction, treatment of young offenders, a report on the legal history of penalty reduction for young offenders, criminal justice policy and the development of the youth crime. In the analysis of the essay emphasis will be put on the effects of thresholds within the justice system, the main objection of sentencing policy, the need for new policies and a discussion of what the future may hold.

Sammanfattning

Unga lagöverträdare har sedan länge särbehandlats inom svensk straffrätt. Grunden för särbehandlingen bygger på unga lagöverträdarens mognad, sanktionskänslighet och tolerans från samhället. Särbehandlingen är som mest omfattande för personer under 15 år och sträcker sig upp till 20 år.

Under senare år har särbehandlingen av unga lagöverträdare varit under politisk diskussion och 2021 beslutade lagstiftaren att slopa straffrabatten för unga myndiga lagöverträdare vid allvarlig brottslighet. Riksdagen riktade också en uppmaning till regeringen att återkomma med förslag om en allmänt slopad straffrabatt för myndiga lagöverträdare. Regeringen har även tillsatt ett antal utredningar med uppdrag att minska den totala ungdomsbrottsligheten.

Straffrätten har gått från att fokusera på prevention och låga straff till att idag fokusera på brottets allvar och klandervärdhet. Större vikt har fästs vid att straffet ska stå i proportion till brottet istället för lagöverträdarens ålder.

För att belysa hur den straffrättsliga kursen har skiftat sitt fokus över tid och vad som står bakom prop. 2021/22:17 och hur det även kan påverka den framtida rättsutvecklingen har jag valt att göra en kritisk diskursanalys av rättsläget.

Frågorna uppsatsen ämnar besvara är

(I) hur ser den straffrättsliga regleringen avseende påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare ut och hur har den förändrats över tid, och

(II) vilka diskurser ger prop. 2021/22:17 uttryck för och hur kan de påverka den framtida rättsutvecklingen.

Genom uppsatsen berörs straffrättsliga principer, straffmätning och påföljdsval, särbehandling av unga lagöverträdare, en redogörelse för den rättshistoriska utvecklingen, straffrättspolitik och ungdomskriminalitets utveckling. I uppsatsens analys belyses tröskeleffekter, utgångspunkten för den straffrättsliga bedömningen, behovet av åtgärder mot ungdomskriminalitet och en framtidsanalys.

Förkortningar

Brå	Brottsförebyggande rådet
Dir.	Direktiv
Kap.	Kapitel
LVU	Lag om vård av unga
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
Skr.	Regeringens skrivelse
SOL	Socialtjänstlag
SOU	Statens offentliga utredning
SR	Sveriges radio
SvJT	Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Jag har valt att skriva min kandidatuppsats om särbehandlingen av lagöverträdare mellan 18–20 år vid straffmätningen. Bakgrunden till valet av ämnet är den straffrättspolitiska debatt som synts i media de senaste åren och en påtaglig politisk vilja att förändra det rådande regelverket.

Uppsatsen har både fungerat som ett verktyg för att ge mig själv en djupare förståelse för straffrättens utformning och hur unga lagöverträdare behandlas inom straffrätten och en kritisk diskussion av rättsutvecklingen.

Proposition 2021/22:17 och tillhörande SOU markerar en tydlig diskursändring inom straffrätten och en politisk vilja att höja straffen för yngre lagöverträdare. Uppsatsen ämnar till att utreda rättsläget och kritiskt granska prop. 2021/22:17 utifrån ett större perspektiv. Uppsatsen tar utgångspunkt i prop. 2021/22:17 och den tillhörande utredningen SOU 2018:85, för att sen belysa olika diskurser inom straffrättspolitik och statistik över ungdomsbrottslighetens utveckling.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är redogöra för den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare och kritiskt granska rättsläget och prop. 2021/22:17 utifrån en kritisk diskursanalys. Uppsatsen ämnar inte till att ta ställning till propositionens faktiska förslag i sak utan att istället granska proposition och gällande rätt utifrån ett straffrättspolitiskt perspektiv.

Frågeställningarna som uppsatsen ämnar besvara är (I) hur ser den straffrättsliga regleringen avseende påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare ut och hur har den förändrats över tid och (II) vilka diskurser ger prop. 2021/22:17 uttryck för och hur kan de påverka den framtida rättsutvecklingen.

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad till de brott där fängelsestraff är den aktuella påföljden. Straffrabatten i 29 kap. 7 § brottsbalken är i sig även tillämplig vid bötesbrott.¹

Vidare är uppsatsen även avgränsad till att fokusera på myndiga lagöverträdare då det är dessa som omfattas av proposition 2021:22/17 även om yngre lagöverträdare och straffrättsliga bestämmelser berörs i stort.

¹ Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 7 §, Lexino 2022-05-05 (JUNO).

Avslutningsvis bör även påpekas att uppsatsens analys målar med relativt breda penseldrag. Det finns såklart fler aspekter och diskurser att belysa. Bland annat vetenskaplig forskning om hjärnans utveckling.² SOU 2018:85 fäster även stor vikt vid en internationell utblick som lämpar sig bra för komparativa studier av särbehandlingen av unga lagöverträdare.³ Jag har även i vissa avseenden valt att plocka ut de delar jag finner mest centrala för att förstå den diskurskritiska analysen. Avsnittet om ungdomskriminalitetens utveckling skulle till exempel även kunna ta ställning till ett komparativt perspektiv och jämföra den svenska brottsutveckling med den i andra länder som präglas av ett mer repressivt straffrättssystem. Det finns även en foras av andra sociologiska faktorer att ta ställning till när man diskuterar konsekvenser av fängelsestraff för unga lagöverträdare. Dessa finner jag däremot stå utanför ramarna för denna uppsats och lämpar sig bättre för kriminologiska eller sociologiska studier av verkställigheten av straff. Det finns även andra perspektiv att ta hänsyn till. Proposition 2021:22/17 berör bland annat genusperspektiv i avsnittet 4.4.1 om ungdomsbrottslighetens utveckling.⁴

1.4 Teori och metod

Uppsatsen är skriven utifrån en rättsdogmatisk, empirisk och diskurskritisk metod. Den rättsdogmatiska metoden används för att utreda gällande rätt och svara på frågor om ungdomsreduktionens innebörd, betydelse och tillämpning inom svensk rätt. Till min hjälp använder jag mig i denna del av lagstiftning, rättsfall, förarbeten och andra juridiska källor av betydelse inom rättskällehierkin. Att först utreda gällande rätt avseende det aktuella ämnet för uppsatsen anser jag vara nödvändigt för att kunna granska den lagändring som senare trätt i kraft. Rättsdogmatisk metod är också den juridiska metod jurister använder när de ska utreda frågor om gällande rätt. Rättsdogmatisk metod är emellertid inte normativ och uttalar sig inte värderande om innehållet i gällande rätt.⁵

I uppsatsens senare del tillämpas därför istället en empirisk och diskurskritisk analysmetod. Den empiriska används i avsnittet om ungdomskriminalitetens utveckling medan den diskurskritiska metoden används för att analysera och förstå den diskursändring som skett avseende unga och myndiga lagöverträdare vid straffmätning. Av prop. 2021/22:17 framgår bland annat straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet inte är förenligt med straffrättens grundläggande principer men har det inte varit så tidigare då och varför ändrar man regelverket nu? Metoden är bredare än den rättsdogmatiska och kan bruka källor även utanför rättskällehierkin.⁶

² SOU 2018:85 s. 177–178.

³ Ibid. s. 151–152.

⁴ Prop. 2021:22/17 s. 20.

⁵ Kleinman (2018), s.21–25.

⁶ Svensson (2019) s. 16.

Analysen i uppsatsen är skriven utifrån ett kritiskt perspektiv och ämnar att kritiskt granska prop. 2021/22:17 de aktuella diskurser inom straffrätten som präglar rättsutvecklingen.

1.5 Material

Materialet som använts i denna uppsats kommer till stor del från offentliga källor. Däribland lagtext, riksdagsskrivelser, propositioner och statliga utredningar. Jag har även använt mig av lagkommentarer och juridisk doktrin från litteraturlistan för termin 5 och kursen i straffrätt. Särskild vikt har fästs vid 'Straffrättens påföljdslära' av Nils Jareborg och Josef Zila.

I uppsatsens senare del används även ett antal elektroniska källor, däribland Regeringskansliet och Moderaternas hemsida, samt statistik från Brå och etablerade mätinstitut.

1.6 Forskningsläge

Ett antal offentliga utredningar har gjorts de senaste åren av betydelse för rättsutvecklingen på området. Däribland SOU 2018:85 Slopade straffrabatt för unga myndiga och SOU 2012:34 Nya påföljder. Vidare har ett antal artiklar publicerats i svensk juristtidning till följd aktuella utredningar och förslag. 'Om den s.k. ungdomsreduktionen' av doktorand Axel Holmgren⁷ och 'Proportionalitetsprincipen och den så kallade straffrabatten för unga' av juriststudenten Sigrid Nikka⁸ är två exempel. Nikka kritiserar i sin artikel prop. 2021/22:17 förenlighet med proportionalitetsprincipen.⁹

'Straffrättens påföljdslära' är en bok skriven av Nils Jareborg och Josef Zila som också är en del av kurslitteraturen för termin fem på juristprogrammet i Lund. Boken ger en förståelse för påföljdssystemet inom svensk straffrätt och innehåller även ett kapitel om unga lagöverträdare.

Statistik angående ungdomskriminalitet och brottslighetens utveckling kommer till stor del ursprungligen från statens brottsförebyggande råd, Brå. Det är även den myndighet som är ansvarig för Sveriges officiella kriminalstatistik.¹⁰

Det finns även annan tvärvetenskaplig forskning eller sociologisk eller kriminologisk på straffrättens område som är av betydelse för straffrättens utveckling. För den som vill fördjupa sig ytterligare i ämnet kan jag bland

⁷ SvJT s. 343–359.

⁸ SvJT s. 278–292.

⁹ SvJT s. 289–292.

¹⁰ Brå, 'statistik.' <<https://bra.se/statistik.html>> (besökt 2022-05-25).

annat rekommendera 'Allt du velat veta om brott och straff' med Henrik Tham som är en podcast producerad av Fritte Fritzon.¹¹

Tidigare år har ett antal kandidatuppsater gällande straffmätning för unga lagöverträdare publicerats vid Lunds universitet. Bland annat kopplade till straffrättens grundläggande principer och förenligheten med SOU 2018:85 eller prop. 2021/22:17. Jag har därför valt att i detta fall försökt fylla ut forskningsläget genom att istället belysa aktuella diskurser inom straffrätten och vad dessa diskurser kan ha för betydelse för den framtida rättsutvecklingen. Urvalet av information är brett och syftar därför istället till att belysa huvuddragen i den straffrättsliga diskursen.

1.7 Uppsatsens fortsatta disposition

Uppsatsen tar utgångspunkt i straffrättens grundläggande ideologier för att därefter redogöra för centrala bestämmelser inom straffrätten för förståelsen av särbehandlingen av unga lagöverträdare. Avsnittet avslutas med en redogörelse av huvuddragen i den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare med fokus på straffmätning för myndiga lagöverträdare.

I tredje avsnittet redogörs för huvuddragen i den rättsliga utvecklingen och straffrabattens ursprung. Särskild vikt fästs vid ett antal SOU:er av särskild vikt för sloandet av straffrabatten för myndiga personer vid allvarlig brottslighet.

I fjärde och femte avsnittets redogörs för två viktiga faktorer att förstå inför den avslutande analysen av straffrättsliga diskurser. Det är den straffrättspolitiska synen på ungdomskriminalitet och ungdomskriminalitetens utveckling. Uppsatsen avslutas med en kritisk analys som tar grund i den fakta som tidigare presenterats.

¹¹ Allt du velat veta. 'Om brott och straff med Henrik Tham.' < <https://poddtoppen.se/podcast/1038870950/allt-du-velat-veta/368-om-brott-och-straff-med-henrik-tham> > (podcast), (besökt 2022-05-25).

2 Gällande rätt

2.1 Bestraffningsideologier

Inom svensk straffrätt finns det i huvudsak fyra bestraffningsideologier. Proportionalitet, allmänprevention, individualprevention och humanitet. Ideologierna används för att förstå varför man straffar människor och vad som är syftet med bestraffningen. Ideologierna kan också forma straffrättens utveckling beroende på hur de värderas internt av lagstiftaren.¹²

Proportionalitet är endast en begränsande princip. Absolut proportionalitet innebär att ett visst straff knyts till ett visst brott medan relativ proportionalitet innebär att man rangordnar ett visst brott värre eller lindrigare än ett annat brott. Proportionalitet kan vara knutet till repressionsnivån, återfall i brott eller påföljdssystemet. Vad gäller unga lagöverträdare sätter kravet på kombination av proportionalitet och skuld krav på att omyndiga personers förutsättningar att leva upp till samhällets krav beaktas vid påföljdsbestämningen.¹³

Allmänprevention har som syfte att avhålla människor från att begå brott. Man kan tala om omedelbar avskräckning genom verkställighet av hårda straff, medelbar avskräckning genom hot av straff och moralbildning genom straffrättens normativa verkan. Empirisk forskning av straffrättens preventiva verkan visar på att existensen av ett straffsystem har påtaglig preventiv verkan. Däremot har förändringar av repressionsnivån liten preventiv verkan. En hög repressionsnivå med höga straff kan vara kontraproduktiv. Särskilt stränga straff är korrelerade med frekvent mycket allvarlig brottslighet.¹⁴

Individualprevention syftar till att genom straff avhålla den som begått ett brott från att begå brott igen. Individualprevention kan leda till alltifrån en stark behandlingsoptimism med fokus på vård istället för straff till förespråkande av dödsstraff. Dödsstraff är i sig utan tvivel en effektiv metod att använda för att avhålla människor från att begå brott på nytt. Empirisk forskning avseende unga lagöverträdare visar på att det är svårt att avskräcka individer från att återfalla i brottslighet genom straff. Tvärtom kan straffelementet hos en påföljd vara ägnad att öka antalet återfall i brott.¹⁵

Humanitet är en ideologi som bygger på respekt, medkänsla och tolerans i förhållande till den som bryter mot lagen. Humanitetsideologin sätter

¹² Jareborg & Zila (2020), s. 65–66.

¹³ Ibid. s. 70–75.

¹⁴ Ibid. s. 76–84.

¹⁵ Ibid. s. 85–92.

gränser för hur hårt det som anses vara moraliskt förkastligt kan straffas. Ideologin är särskilt betydelsefull för synen på unga lagöverträdare.¹⁶

2.2 Straffvärde och påföljdsbestämning

Enligt 1 kap. 3 § brottsbalken kan en påföljd för ett brott vara straff, villkorlig frigivning, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård. Straff kan antingen vara böter eller fängelse.

Straffbudet, de kriminaliserade gärningarna inom svensk rätt, innehåller olika straffskalor. Enligt 3 kap. 1 brottsbalken döms den som berövar annan livet, för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid. Straffskalan innehåller i detta fall straffet fängelse på lägst tio år och högst arton år eller livstid. Totalt finns det över tjugofem olika straffskalor inom svensk rätt.¹⁷

När domstolen ska bestämma ett straff fastställer den ett straffvärde inom ramen för den tillämpliga straffskalan eller den samlade brottsligheten straffvärde enligt 29 kap. 1 § 1 stycket brottsbalken. En bedömning av straffvärdet ska enligt andra stycket beakta den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som den som begått brottet haft. I 29 kap. brottsbalken finns både förmildrande och försvårande omständigheter som påverkar domstolens bedömning av straffvärdet i det aktuella fallet.

Straffvärde är i sig ett relativt begrepp och säger inte något objektivt om brottets allvar eller klandervärdhet. Brottets allvar kan så sett ändras genom lagstiftning. SOU 2008:85 straff i proportion till brottets allvar, är ett exempel på en statlig utredning av olika brotts allvar. Olika typer av brott har ett abstrakt straffvärde i form av straffskala i förhållande till varandra. Det specifika brottet har ett konkret straffvärde som ser till brottets allvar i det enskilda fallet och är upp till domstolen att avgöra.¹⁸

Påföljdsbestämningen består i sig av två delar. Straffmätning och valet av påföljd. Straffmätningen kännetecknar hela kedjan från konstruktion av straffskala till bestämmande av påföljd och eventuella avräkningar. Den fullständiga kedjan innehåller:¹⁹

1. Konstruktion av straffskalan i det konkreta fallet.
2. Fastställande av straffvärdet.
3. Beaktande av straffskärpande omständigheter som inte påverkar straffvärdet.
4. Beaktande av straffmildrande omständigheter som inte påverkar straffvärdet.

¹⁶ Jareborg & Zila (2020), s. 93–99.

¹⁷ Ibid. s. 15–17.

¹⁸ Ibid. s.105–106.

¹⁹ Ibid. s. 124.

5. Beaktande av redan avtjänad påföljd.
6. Slutlig straffmätning, under beaktande av huruvida påföljdseftergift kan meddelas.
7. Eventuell avräkning på grund av processuellt frihetsberövande.

2.3 Särbehandling av unga lagöverträdare

Unga lagöverträdare särbehandlas både vid straffmätningen och valet av påföljd. Särbehandlingen omfattar den som inte fyllt 21 år vid tidpunkten för gärningen.²⁰

För att bli dömd till påföljd enligt svensk lag måste lagöverträdaren varit över 15 år vid tidpunkten för gärningen enligt 1 kap. 6 § brottsbalken. Begränsningen innebär emellertid inte att den som är under 15 år inte kan begå brott eller få det utträtt i domstol.²¹ En fällande dom kan aktualisera andra samhällsingripande som följer av annan lagstiftning.²²

2.3.1 Grund för särbehandling

Enligt straffrättsdoktrinen finns det i huvudsak tre skäl att särbehandla unga lagöverträdare. För det första har unga lagöverträdare en outvecklad ansvarsförmåga. Det rör sig om biologisk utveckling, förståelse och självkontroll. Unga personer har till exempel enligt forskning svårare att kontrollera aggressiva impulser. För det andra lider unga personer i allmänhet av en större sanktionskänslighet. Unga personer är normalt mer psykologiskt känsliga för bestraffning vilket i sin tur också kan påverka den mognadsprocess som annars pågår. Det finns alltså ett samhällsintresse för att förhindra en alltför repressiv straffrättspolitik mot unga lagöverträdare. Slutligen bör också samhället visa större tolerans mot unga människor då de genomgår en tillfällig mognadsprocess där impulserna som kan ligga bakom det begångna brottet avtar med tiden. Vilket utrymme dessa faktorer bör få och hur balansgången ska se ut mellan en trovärdig och tydlig reaktion och en human straffrätt med fokus på prevention är inte helt tydlig. Sveriges sätt att särbehandla unga lagöverträdare skiljer sig från andra närliggande länders tillvägagångssätt. Slutligen måste även framställas att ovanstående skäl till särbehandling varierar i betydelse beroende på om diskussion rör val av påföljd eller straffmätning.²³

2.3.2 Straffmätning och straffrabatt för unga lagöverträdare

Enligt 29 kap. 7 § 1 stycket brottsbalken får rätten döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet om personen som begick brottet var

²⁰ Jareborg & Zila (2020) s. 156.

²¹ Asp, brottsbalk (1962:700) 1 kap. 6 §, Karnov 2022-04-08 (JUNO).

²² Se socialtjänstlagen (2001:453) (SOL) och lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

²³ Jareborg & Zila (2020) s. 156–157.

under 21 år vid tidpunkten för brottet. Ungdomen ska då beaktas särskilt vid straffmätningen.

Enligt 29 kap. 7 § 3 stycket ska första stycket inte tillämpas lagöverträdaren var över 18 år vid tidpunkten för brottet om:

1. det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år,
2. det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott som avses i 1, eller
3. brottets straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer.

29 kap. 7 § 2 stycket innehåller särskilda bestämmelser om längden på fängelsestraff som får dömas ut till personer under 18 år, s.k. straffmaximum.

När domstolen fastställer ett straffvärde gör den det först som om lagöverträdaren var vuxen. Eftersom lagöverträdarens bristande utveckling, erfarenhet och omdömesförmåga också är en förmildrande omständighet enligt 29 kap. 3 § p.3 brottsbalken kan lagöverträdarens ålder och mognad påverka det slutliga straffvärdet i flera led i bedömningen.²⁴

29 kap. 3 § p.3 brottsbalken är dock inte någon generellt tillämplig bestämmelse. Lagöverträdarens ålder eller mognad är inte skäl i sig att sätta ner straffvärdet enligt denna bestämmelse. Bedömningen görs utifrån vad som anses vara normal mognad för den dömdes ålder.²⁵ I NJA 2016 s.719 tog domstolen ställning till vilka beviskrav som ställs på en utredning om den tilltalades ålder.

2.3.3 Tillämpning av straffrabatt för unga lagöverträdare

Hur ungdomsreduktionen ska tillämpas och vilken rabatt som ska utdömas är inte fastslaget i lag. Mot bakgrund av ovanstående redogörelse till grunden för särbehandling av unga lagöverträdare minskar den successivt i förhållande till den dömdes ålder.²⁶ Genom att studera domstolens praxis har Nils Jareborg tagit fram följande tabell:²⁷

²⁴ Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 7 §, Lexino 2022-05-05 (JUNO).

²⁵ Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 3 §, Karnov 2022-05-05 (JUNO).

²⁶ Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 7 §, Lexino 2022-05-05 (JUNO).

²⁷ Jareborg & Zila (2020) s. 159.

Ålder	Straffnedsättning	Ungefärlig strafflängd
15 år	75–85 procent	1/5
16 år	65–75 procent	1/4
17 år	55–65 procent	1/3
18 år	45–55 procent	1/2
19 år	30–40 procent	2/3
20 år	20–30 procent	3/4

Högsta domstolen har i NJA 2000 s. 421 uttalat sig negativt om användning av schabloner i individuella fall. Därför ska ett visst förbehåll lämnas här angående tillämpningen av ovanstående tabell i praktiken. Tabellen fungerar som en överskådlig bild av domstolspraxis och är också den tabell som bland annat används i SOU 2018:85.²⁸

2.3.4 Påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare

Rätten får endast döma personer som begått brott under 18 år till fängelse om synnerliga skäl föreligger enligt 30 kap. 5 § brottsbalken. I 32 kap. brottsbalken finns bestämmelser om ungdomsvård, ungdomstjänst och ungdomsövervakning. För att döma den som fyllt 18 år vid tidpunkten för gärningen till ungdomsvård krävs särskilda skäl enligt 32 kap. 1 § 1 stycket. Den som fyllt 21 år får inte dömas till ungdomsvård enligt samma stycke.

²⁸ SOU 2018:85 s. 130.

3 Rättshistorisk utveckling av särbehandlingen av unga lagöverträdare

Här återges ett begränsat antal händelser inom straffrätten av särskild betydelse för utformningen av straffmätningen för unga lagöverträdare från 1700-talet fram till prop. 2021/22:17.

3.1 1734 års missgärningsbalk

Särbehandlingen av unga lagöverträdare inom svensk straffrätt sträcker sig århundranden tillbaka i tiden enligt SOU 2018:85. Redan i 1734 års missgärningsbalk fanns ett antal bestämmelser om påföljdsbestämning för yngre lagöverträdare.²⁹

Vid uppsåtligt dödande skulle domstolen beakta åldern om lagöverträdaren var under 15 år, annars var utgångspunkten dödsstraff.³⁰ Om brottet var misshandel skulle lagöverträdaren betala hälften så mycket i böter som en vuxen lagöverträdare.³¹ Vid stöldbrott skulle den som var under 15 år tillrättavisas av sina föräldrar istället för att straffas som en vuxen lagöverträdare.³²

David Nehrman Ehrensträhle skrev i sin kommentar till 1734 års strafflagstiftning att unga lagöverträdare ”hafwa wäl merendels mera wett, än [lagöverträdare som inte hade uppnått straffbarhetsåldern sju år]; men likwäl ej så mycket som tarfwat til laglydna” som förklaring till varför yngre lagöverträdare särbehandlades på grund av sin ålder vid påföljdsbestämningen.³³

3.2 1962 års brottsbalk

När 1962 års brottsbalk infördes byggde påföljdsbestämningen till stor del på individualprevention och allmänprevention.³⁴ I 1 kap. 7 § brottsbalken infördes en allmän bestämmelse om påföljdsbestämningen. Enligt denna bestämmelse skulle rätten vid val av påföljd fästa särskilt vikt vid att påföljden skall vara ägnad att främja den dömdes anpassning i samhället, med iakttagande av vad som kräves för att upprätthålla allmän laglydnad.

²⁹ SOU 2018:85 s. 47–49.

³⁰ 31 kap. 1 § missgärningsbalken.

³¹ 37 kap. 1 § missgärningsbalken.

³² 50 kap. 1 § missgärningsbalken.

³³ SOU 2018:85 s. 47–49 om Inledning til then swenska jurisprudentiam criminalem, 1756.

³⁴ SOU 2018:85 s. 55–56.

Den påföljd som var bäst ägnad att avhålla gärningsmannen från brott skulle väljas.³⁵ Departementschefen angav i proposition till brottsbalken att ”viss proportionalitet måste föreligga mellan brottet och samhällsreaktionen”.³⁶ Det innebar i sin tur att den påföljd som var individualpreventivt lämpligaste skulle utdömas om den inte var alltför ingripande.³⁷

3.3 Proposition 1978/79:212 om ändring i brottsbalken, m.m.

Genom prop. 1978/79:212 om ändring i brottsbalken mm. beslutade lagstiftaren bland annat att höja åldersgränsen för straffrabattens omfattning från 18 till 20 år.³⁸ Ungdomsfängelseutredningen som låg till grund för propositionen hade som huvuduppgift att begränsa användningen av frihetsstraff för unga lagöverträdare och i gengäld vidga tillämpningsområdet för kriminalvård i frihet.³⁹

Förslaget om en höjning av åldern för straffrabatt möttes utan större motstånd. En del remissinstanser förordade istället en höjning till 23 eller 25 år. Förslaget var delvis en konsekvens av avskaffandet av ungdomsfängelse som påföljd. En allmän sänkning av straffnivån för unga lagöverträdare ansågs ligga i linje med strävanden att få till en ordning som där frihetsberövande blir korta och allt mindre förekommande. Anledningen till att åldersgränsen sattes vid 21 år var främst regelns karaktär av undantagsbestämmelse. En högre åldersgräns för ungdomsrabatten skulle få straffrabatt att framstå som en huvudregel.⁴⁰

3.4 Prop. 1987/88:120 om ändring i brottsbalken m.m. (straffmätning och påföljdsval m. m.).

Regelverket för påföljdsbestämning i 1962 års brottsbalk kritiserades i efterhand för att leda till olikheter inför lagen och bristande bedömningar om återanpassning. Den 1 januari 1989 trädde en reform i kraft som tydliggjorde att utgångspunkten för den påföljdsbestämningen skulle vara brottets allvar och klandervärdhet.⁴¹ Genom prop. 1987/88:120 fick principerna om proportionalitet mellan brott och straff, likabehandling samt konsekvens och förutsebarhet successivt allt större utrymme inom straffrätten.⁴²

³⁵ Prop. 1962:10 B s. 63.

³⁶ Prop. 1962:10 C s. 53.

³⁷ SOU 2018:85 s. 56.

³⁸ Prop. 1978/79:212 s. 7.

³⁹ Ibid. s. 60.

⁴⁰ Ibid. s. 65.

⁴¹ Prop. 1987/88:120 om ändring i brottsbalken m.m. (straffmätning och påföljdsval m. m.).

⁴² Prop. 2021/22:17 s. 13.

I samband med 1989 års påföljdsreform konstaterades också att förändringar i påföljdssystemet har i allmänhet en begränsad betydelse för den allmänna brottsnivån i samhället.⁴³

3.5 SOU 2012:34 Nya påföljder

Efter prop. 1987/88:120 och den nya utgångspunkten för påföljdsbestämningen följde ett antal utredningar om särbehandlingen av unga lagöverträdare. Fängelsestraffkommittén (1979–1986), påföljdsutredningen (1990–1991), straffsystemkommittén (1992–1995), ungdomsbrottsutredningen (2002–2004) och straffnivåutredningen (2007–2008) är några exempel.⁴⁴

År 2009 tillsattes SOU 2012:34 som fick i uppdrag att göra en total översyn av påföljdssystemet. Utredningen var omfattande antog namnet påföljdsutredningen.⁴⁵

Utredningen identifierade påföljdssystemets komplexitet och svåröverskådlighet, att straff inte alltid döms ut efter brottets allvar, att alternativen till fängelse är otydliga, att lika allvarliga brott behandlas olika och att ungdomspåföljderna inte är heltäckande som några av påföljdssystemets fel och brister. Enligt utredningen saknade ungdomspåföljderna ibland en lämplig eller tillräckligt ingripande påföljd.⁴⁶

I fråga om straffmätning för yngre lagöverträdare tog utredningen ställning till om lagöverträdare mellan 18–20 år borde behandlas som vuxna lagöverträdare vid straffmätningen eller påföljdsvalet eller i något av dessa avseenden.⁴⁷ Utredningen kom fram till att reduktionen borde vara kvar i de fall straffvärdet är sådant att fängelse kan följa brottet.⁴⁸

En slopad straffrabatt för myndiga lagöverträdare skulle enligt utredningen medföra orimliga tröskeeffekter i förhållande till omyndiga lagöverträdare.⁴⁹ Tröskeeffekterna som skulle uppstå av en slopad straffrabatt riskerade att leda till att påföljdsbestämningen uppfattades som godtycklig, irrationell och orättvis. Den nedsättning som sker måste enligt utredningen rimligen plana ut successivt och inte göra halt vid någon specifik ålder, för att systemet ska uppfattas som rättvist och rationellt.⁵⁰

⁴³ SOU 2018:85 s. 209.

⁴⁴ Det går även att läsa mer om respektive utredning i SOU 2018:85.

⁴⁵ SOU 2012:34 s. 3–4.

⁴⁶ Ibid. s. 6

⁴⁷ SOU 2012:34, band 3, s. 761.

⁴⁸ Ibid. s. 800.

⁴⁹ Ibid. s. 805.

⁵⁰ Ibid. s. 806.

En slopad straffrabatt för myndiga lagöverträdare skulle även leda till en väsentlig ökning av fångtalet och därigenom en stor kostnadsökning för Kriminalvården.⁵¹

3.6 SOU 2018:85 Slopad straffrabatt för unga myndiga

Den 13 december 2017 tillsatte regeringen en ny utredning som fick i uppdrag att överväga och föreslå ändringar beträffande den straffrättsliga särbehandlingen av lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år. Syfte var att åstadkomma att påföljdsbestämningen för denna åldersgrupp skulle motsvara den som gäller för andra myndiga lagöverträdare. Utredningen tog namnet Ungdomsreduktionsutredningen.⁵²

Av direktiven för utredningen framgick att denna utredning skulle föreslå hur straffrabatten för åldersgruppen 18–20 år skulle slopas och inte om den kunde slopas. Utredningen fick även i uppdrag att analysera konsekvenser för åldersgruppen 15–17 år och överväga olika modeller för straffmätning för denna åldersgrupp.⁵³

Enligt SOU 2018:85 innebar ett avskaffande av straffrabatten för myndiga personer orättvisa men nödvändiga tröskeeffekter.⁵⁴ Alternativet som utredningen identifierade var att också höja straffnivån även för lagöverträdare i åldern 15–17 år. En sådan repressionshöjning fann dock inte utredning motiverbara i syfte att undvikta tröskeeffekter.⁵⁵ Utredningen påpekade även att tröskeeffekter inom straffrätten är till viss nödvändiga då de är en konsekvens av gränsdragningar. Övergången till straffmyndighet vid 15 år är ett annat exempel på en tröskel inom straffrätten.⁵⁶

Utredningens förslag om att slopa ungdomsrabatten skulle enligt utredningen själv leda till ökade kostnader för staten om 1,1 miljarder kronor årligen.⁵⁷

3.7 Proposition 2021/22:17 om slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

I prop. 2021/22:17 tonades SOU 2018:85 förslag ner. Istället för att föreslå en avskaffad straffrabatt för samtliga typer av brott föreslogs istället en

⁵¹ SOU 2012:34, band 3, s. 808.

⁵² SOU 2018:85 s. 3.

⁵³ Ibid. s. 41 om dir. 2017:122.

⁵⁴ Ibid. s. 220–223.

⁵⁵ Ibid. s. 224–227.

⁵⁶ Ibid. s. 224–227.

⁵⁷ Ibid. s. 330.

begräsning av straffrabatten kopplad till allvarlig brottslighet. Utredningens förslag om en slopad straffrabatt ifrågasattes av en majoritet av remissinstanserna under remissbehandlingen. Enligt remissinstanserna ansågs en mer avgränsad lösning bättre lämpad att uppnå syftet att skapa en stärkt reaktion mot allvarlig brottslighet av unga myndiga kopplad till t.ex. kriminella nätverk.⁵⁸

Enligt inledningen till propositionen fanns det ett behov av förändring av det tidigare regelverket. Den tidigare ordningen för straffrättslig särbehandling av lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år ansågs ta alltför stor hänsyn till den tilltalades ålder på bekostnad av vad som ska vara den straffrättsliga utgångspunkten. Brottets allvar och klandervärdhet. Utdömda straff återspeglade inte tillräckligt brottens allvar. Lagförslaget innehöll även förslag om ändrade regler för straffmaximum, påföljdsval för myndiga lagöverträdare, preskription och rättegångsprocess.⁵⁹

Av propositionen framgår att det är av stor vikt att åtgärder mot kriminalitet är evidensbaserade och grundade i analyser av problemens orsaker och vilka åtgärder som är samhällsekonomiskt mest effektiva.⁶⁰

⁵⁸ Prop. 2021/22:17 s. 12.

⁵⁹ Ibid. s. 1.

⁶⁰ Ibid. s. 22.

4 Straffrättspolitik

I boken 'Varning för straff' skriver Nils Jareborg att straffrätten kan sägas ha tre nivåer, kriminalisering, påföljdsbestämning och verkställighet. Påföljdsbestämningen kan aldrig rättfärdigas i sig utifrån allmänpreventiva skäl. Graden av vedergällning som följer av lag är en avvägning mellan individualpreventiva skäl som t.ex. ändamål, behandling och varning och tanken om proportionalitet mellan brottets svårhet och påföljdens stränghet.⁶¹

Det finns en defensiv och en offensiv straffrättspolitik. Den defensiva straffrättens viktigaste uppgift är att skydda enskilda mot maktmissbruk. Enligt denna modell är att lösa sociala eller samhälleliga problem inte en av straffrättens huvudsakliga uppgifter.⁶²

Den offensiva straffrätten värdesätter å andra sidan effektivitet. Enligt denna modell kan straffrätten endast vara legitim om den är effektiv i sin brottsbekämpning.⁶³

I boken 'Straffrättens påföljdslära' skriver Nils Jareborg och Josef Zila att det tycks råda en allmän uppfattning bland allmänheten om att hårdare straff leder till minskad brottslighet. Vilket i sin tur leder till att politiker ibland utsätts för ett starkt tryck av allmänheten att höja repressionsnivån.⁶⁴

På Moderaternas hemsida står det att Moderaterna förslår skärpta straff eftersom det ger minskad brottslighet och ökad trygghet. Skälen är bland annat en s.k. inkapaciteringseffekt som innebär att personer inte kan begå nya brott så länge de sitter inlåsta.⁶⁵ Moderaterna är också det parti med högst förtroende i frågor som rör lag och ordning enligt en opinionsmätning utförd av Novus.⁶⁶ Att avskaffa straffreduktionen för unga vuxna vid grov brottslighet var också en del av regeringens 34-punktsprogram med åtgärder mot gängkriminaliteten. Programmet är en del av ett "tryggare Sverige".⁶⁷

Enligt prop. 2021/22:17 har regeringen introducerat ett nationellt brottförebyggande program för att minska brottsligheten.⁶⁸

⁶¹ Jareborg (1995) s. 20.

⁶² Ibid. s. 25–26.

⁶³ Ibid. s. 30.

⁶⁴ Jareborg & Zila (2020) s. 79.

⁶⁵ Moderaterna, 'Skärpta straff' <<https://moderaterna.se/var-politik/straff/>> (besökt 2022-05-24).

⁶⁶ Novus, 'Bästa partier i sakpolitiska frågor mars 2022.' <<https://novus.se/valjarforstaelse-arkiv/basta-parti-politiska-sakfragor/>> (besökt 2022-05-24).

⁶⁷ Regeringskansliet, '34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminalitet' <<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/>> (besökt 2022-05-24). Punkt 11.

⁶⁸ Prop. 2021:22/17, s. 22 om skr. 2016/17:126.

Den 26 mars 2020 tillsatte regeringen en kommitté med namnet trygghetsberedningen som ska arbeta utifrån de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och ökad tryggheten. Kommittén ska presentera sitt arbete senast den 31 oktober 2024. Kommittén ska arbeta utifrån de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och ökad trygghet.⁶⁹ Regeringen ska även tillsätta en utredning som ska analysera förutsättningarna för att införa en ordning i Sverige motsvarande de danska ungdomskriminalitetsnämnderna.⁷⁰

⁶⁹ Prop. 2021:22/17, s. 22 om Dir. 2020:32; Dir. 2020:32.

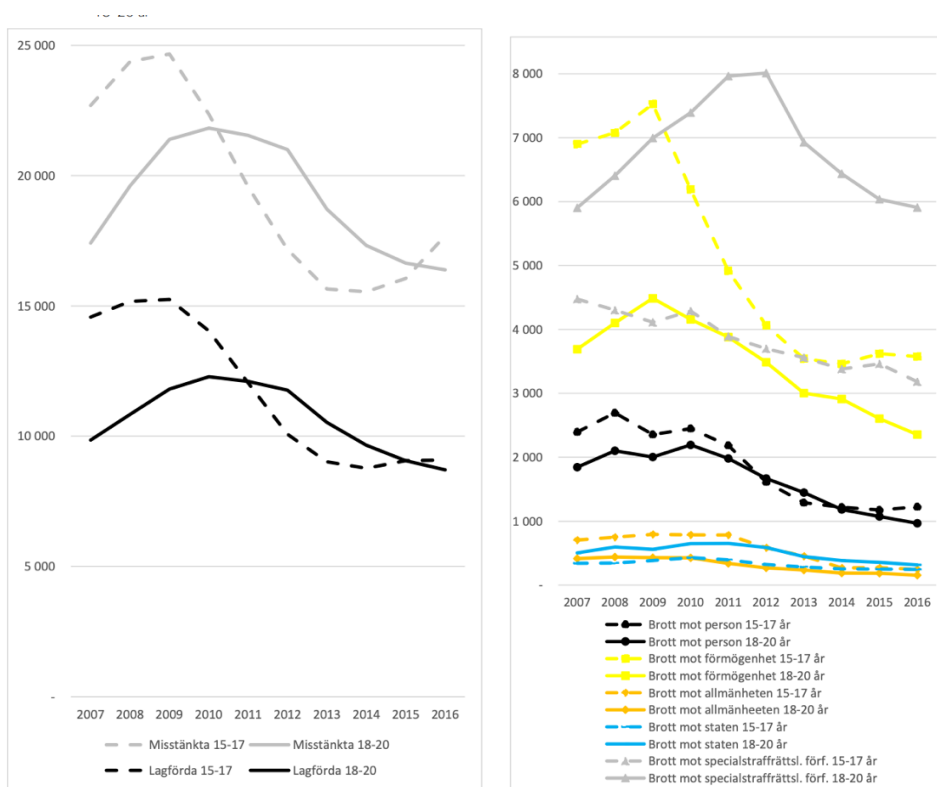
⁷⁰ Regeringskansliet, 'Brottsförebyggande åtgärder för att stoppa nyrekryteringen och bryta segregationen.' <<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/brottsforebyggande-atgarder-och-tidiga-insatser/>> (besökt 2022-05-24).

5 Ungdomsbrottslighetens utveckling

Enligt prop. 2021/22:17 är situationen i landets mest utsatta områden oroväckande. För att bemöta ungdomsbrottsligheten krävs det samlade och förstärkta insatser. Problem som i synnerhet pekas ut är social utsatthet, fattigdom och segregation vilket i sin tur tar sig uttryck genom trångboddhet, försämrade skolresultat, hög arbetslöshet och ökad otrygghet.⁷¹

I brottsstatistiken är ungdomar överrepresenterade. Under 2020 utgjorde personer mellan 15–20 år tjugo procent av samtliga lagföringsbeslut trots att samma åldersgrupp endast utgör 8 procent av den straffmyndiga befolkningen. Sett över en tioårsperiod har dock ungdomsbrottsligheten minskat liksom annan brottslighet. Totalt meddelades 12 274 lagföringsbeslut under år 2020 för personer mellan 18–20 år. De mest frekvent förekommande brottstyperna var narkotikabrott och stöld.⁷²

Mellan 2007 och 2016 minskade antalet misstänkta personer i åldersgruppen 15–20 år och antalet lagförda enligt nedåttstående graf.⁷³ Den andra grafen visar utvecklingen under samma tidsperiod för olika brottstyper.⁷⁴

⁷¹ Prop. 2021:22/17 s. 21–23.

⁷² Ibid. s. 20.

⁷³ SOU 2018:85 s. 189.

⁷⁴ Ibid. s. 190–192.

Ett antal brott har identifierats som s.k. strategiska brott. Brott som är vanligt att ungdomar begår som även senare begår fler brott.⁷⁵ Enligt statistik från Brå har antalet unga lagförda för brott ökat mellan 2016 och 2019. Det är fåtal unga som står för det mesta av brottsligheten bland ungdomar även om det är relativt vanligt att ungdomar både begår och blir utsatta för brott vid enstaka tillfälle.⁷⁶

⁷⁵ Prop. 2021:22/17 s. 21.

⁷⁶ Brå, 'Ungdomsbrottslighet.' < <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/ungdomsbrottslighet.html>> (besökt 2022-05-24).

6 Analys och slutsatser

Unga personer har sedan länge behandlats inom straffrätten. Särbehandlingen gäller alltifrån straffmätningen till valet av påföljd. Grunden för särbehandling av unga lagöverträdare är stort sett desamma oavsett om lagöverträdaren är 3 eller 19 år. Skälen att särbehandla en treåring kan däremot vara starkare än skälen att behandla en nittonåring. Särbehandlingen bygger på en outvecklad ansvarsförmåga, ökad sanktionskänslighet och mognadsprocess. Grunden för särbehandling kan även kopplas till straffrättens grundläggande ideologier om prevention, proportionalitet och humanitet.

Enligt Nils Jareborgs tabell av straffrabatt för unga lagöverträdare är det möjligt att stora trösklar uppstår där små detaljer leder till stora skillnader vid påföljdsbestämningen. Det är teoretiskt möjligt att två personer över 18 år begår en liknande typ av brott där straffvärdet för den ena personen uppgår till 11 månader och för den andra 1 år och 1 månad. Enligt det rådande regelverket skulle då den ena personen få sitt straff uppemot halverat ner till under ett halvår och den andra inte få sitt straff nedsatt över huvud taget. Något SOU 2012:34 också konstaterade i sin utredning som påpekade att ett avskaffande av straffrabatten för unga myndiga skulle leda till orimliga tröskeeffekter oförenliga med straffrättens grundläggande principer. SOU 2018:85 kunde inte komma till samma slutsats och valde därför istället att rubricera sin analys som ”orättvisa men nödvändiga tröskeeffekter”. Huruvida utredningen skulle komma fram till samma slutsats som SOU 2012:34 om den inte var bunden i sina direktiv eller inte är föremål för diskussion. Av utredningen att döma finns det inte mycket som tyder på att rättsläget i övrigt ändrats mellan 2012 och 2018.

Under 1900-talet har den straffrättsliga utgångspunkten ändrats från prevention och fokus på behandling till proportion och brottets allvar. Lagändringen trädde i kraft 1989 och påverkade den politiska diskursen märkbart. Från en utökad straffrabatt med motiveringen att det minskar antalet fängelsestraff 1978 till ett förslag om en slopad straffrabatt 40 år senare. Motiveringen bakom lagstiftarens förslag att slopa straffrabatten för unga myndiga vid allvarlig brottslighet då den tidigare ordningen inte tog tillräcklig hänsyn till brottets allvarlighet och klandervärdhet är en tydlig konsekvens av 1989 års straffrättsreform.

Den politiska viljan att idag ta till åtgärder mot brottslighet och ungdomsbrottslighet framstår vara stor. Inom riksdagen finns det idag ett stöd för avskaffandet av ungdomsreduktionen för samtliga brottstyper för unga myndiga. I prop. 2021/22:17 anger regeringen att åtgärder mot kriminalitet ska vara evidensbaserade och grundade i analyser av problemens orsaker och vilka åtgärder som är samhällsekonomiskt mest effektiva. Ett avskaffande av ungdomsrabatten för unga myndiga medför både ökade kostnader för staten och ett större antal ungdomar spenderar sin tid bakom lås och bom. Enligt Jareborg och Zila kan även

repressionshöjningars effektivitet i brottsbekämpande syfte ifrågasätts. Ett tydligt problem för den politiska debatten är att så tycks vara fallet enligt allmänheten trots att det inte finns stöd för denna slutsats inom straffrättslig forskning.

Av att döma av regeringens formulering i prop. 2021/22:17 finns det ett tydligt behov av förstärkta insatser mot ungdomskriminalitet. Enligt statistik från Brå har ungdomsbrottsligheten däremot inte ökat något märkvärdigt utifrån ett större perspektiv med vissa årliga förändringar. Det är däremot tydligt att ungdomar som grupp begår procentuellt sett en stor andel av det totala antalet brott i samhället. Detta kan bland annat förklaras utifrån grunderna för särbehandling av unga lagöverträdare. Mognad och utveckling är en faktor nära kopplad till varför människor begår brott. För att ta ställning till om sloandet av straffrabatten för unga myndiga vid allvarlig brottslighet var motiverad utifrån ett brottsutvecklingsperspektiv finns det emellertid fler faktorer att ta ställning till. Vem är det som begår brotten? Är det samma personer som begår flera brott? Och vad är det för typ av brott som begås? Underlaget för att besvara dessa frågor är inte tillräckligt i denna uppsats men en slutsats som däremot kan dras är att den totala ungdomskriminaliteten inte ökat i någon drastisk riktning och har utifrån ett större perspektiv länge varit på nedåtgående trend.

Sett till ovan angivna fakta och lagstiftaren samt regeringens vilja att ta till åtgärder mot brott i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten finner jag det troligt att fler lagändringar kommer ske inom straffrätten i stort och avseende påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare. Huruvida dessa åtgärder kommer ha som syfte att minska särbehandlingen av unga lagöverträdare och myndiga personer eller motiveras av brottsbekämpande syfte eller andra behov återstår att se. Vad som däremot står klart är att det är ifrågasättbart om en mer repressiv straffrätt kan uppnå en minskad brottslighet i samhället. Det är dock något framtida statistik från Brå kan ge viss insyn om.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Propositioner

Prop. 1962:10 med förslag till brottsbalk.

Prop. 1978/79:212 om ändring i brottsbalken, m.m.

Prop. 1987/88:120 om ändring i brottsbalken m.m. (straffmätning och påföljdsval m. m.).

Prop. 2021:22/17 Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet.

Statens offentliga utredningar

SOU 2008:85 Straff i proportion till brottets allvar.

SOU 2012:34 Nya påföljder.

SOU 2018:85 Slopad straffrabatt för unga myndiga.

Riksdagstryck

Dir. 2020:32 En parlamentarisk trygghetsberedning.

Lagkommentarer

Asp, brottsbalk (1962:700) 1 kap. 6 §, Karnov 2022-04-08 (JUNO).

Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 3 §, Karnov 2022-05-05 (JUNO).

Ågren, brottsbalk (1962:700) 29 kap. 7 §, Lexino 2022-05-05 (JUNO).

Övriga källor

Allt du velat veta. 'Om brott och straff med Henrik Tham.'

< <https://poddtoppen.se/podcast/1038870950/allt-du-velat-veta/368-om-brott-och-straff-med-henrik-tham> > (podcast), (besökt 2022-05-25).

Brå, 'statistik.' < <https://bra.se/statistik.html> > (besökt 2022-05-25).

Brå, 'Ungdomsbrottslighet.' < <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/ungdomsbrottslighet.html> > (besökt 2022-05-24).

Moderaterna, 'Skärpta straff' < <https://moderaterna.se/var-politik/straff/> > (besökt 2022-05-24).

Novus, 'Bästa partier i sakpolitiska frågor mars 2022.' < <https://novus.se/valjarforstaelse-arkiv/basta-parti-politiska-sakfragor/> > (besökt 2022-05-24).

Regeringskansliet, '34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminalitet' < <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/>> (besökt 2022-05-24).

Regeringskansliet, 'Brottsförebyggande åtgärder för att stoppa nyrekryteringen och bryta segregationen.' < <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/brottsforebyggande-atgarder-och-tidiga-insatser/>> (besökt 2022-05-24).

Litteratur

Holmgren, Axel (2018), 'Om den s.k. ungdomsreduktionen.' SvJT s. 343–359.

Jareborg, Nils (1995) *Vilken sorts straffrätt vill vi ha? – Om defensiv och offensiv straffrättspolitik*, i Victor, Dag m.fl. (red), Varning för straff, Fritzes Förlag AB i Stockholm, s. 19–37.

Jareborg, Nils & Zila, Josef (2020), *Straffrättens påföljdslära*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik AB i Stockholm.

Kleineman, Jan (2018) *Rättsdogmatisk metod*, i Korling, Fredric och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, andra upplagan, Studentlitteratur AB i Stockholm.

Nikka, Sigrid (2022), 'Proportionalitetsprincipen och den så kallade straffrabatten för unga.' SvJT s. 278–292.

Svensson, Peter (2019) *Diskursanalys - Greppbar metod*, första upplagan, Studentlitteratur AB i Stockholm.

Rättsfallsförteckning

NJA 2000 s. 421.

NJA 2016 s.719.